

Til lovforslag nr. L 167. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 9. april 1992

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Beskyttelse af vidner m.v.)

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren, som denne har besvaret skriftligt. To af udvalgets spørgsmål og ministerens besvarelse heraf uden medfølgende bilag er optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget en skriftlig henvendelse fra Advokaterne, Henning Lyngsbo m.fl.

Der er af et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *mindretal* (Venstres, Det Konservative Folkepartis, Fremskridtspartiets, Centrum-Demokraternes og Kristeligt Folkepartis medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Mindretallet ønsker at understrege, at man ser med bekymring på udviklingen i retning af en stigende tendens til, at vidner navnlig i forbindelse med sager om narkotikakriminalitet og i sager om grov bandekriminalitet udtrykker frygt for at afgive vidneforklaring. Det er efter mindretallets opfattelse stødende for retsbevidstheden, hvis kriminelle gennem repressalier mod vidner kan unddrage sig retsforfølgning. Trusler mod vidner vil endvidere få et øget omfang, hvis det bliver kendt og udbredt, at kriminelle på denne måde kan unddrage sig straf.

Det er en forudsætning for et retssamfund, at en borger trygt kan stå frem og afgive forklaring som vidne uden at skulle frygte repressalier. For at sikre det enkelte menneske mod

overgreb og for at beskytte retssamfundets funktionsdygtighed er det derfor efter mindretallets opfattelse nødvendigt at ophæve det gældende forbud mod anonym vidneførsel og i stedet indføre en begrænset adgang til at kunne hemmeligholde et vidnes identitet. Hemmeligholdelse af et vidnes identitet efter lovforslaget vil kun finde sted i sjældne tilfælde, og mindretallet finder, at det for et retssamfund er helt fundamentalt, at borgere, der viser det samfundssind at stå frem som vidner i en retssag, i særlige tilfælde kan sikres mod overgreb og repressalier. Det ville i givet fald være retten, der afgør, om et vidne skal føres anonymt. Mindretallet har fuld tillid til, at domstolene kan varetage denne opgave på en forsvarlig måde og således, at også hensynet til retssikkerheden tilgodeses.

Et *andet mindretal* (Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de stillede ændringsforslag.

Et *tredje mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, idet mindretallet dog kan stemme for de stillede ændringsforslag.

Der er ikke under udvalgsarbejdet fremkommet materiale, der dokumenterer behovet for de foreslåede stramninger af henholdsvis straffelov og retsplejelov.

Som det fremgår af svaret på udvalgets spørgsmål nr. 2, findes der kun få eksempler

på, at retten har fundet det nødvendigt at dømme for vold mod eller trusler om vold mod vidner. Der synes at være tilstrækkelige muligheder for at idømme passende straffe i disse situationer inden for de strafferammer, der i dag findes i straffeloven. Dertil kommer, at Østre Landsret i sit høringssvar udtaler, at lovforslagets ordlyd forekommer for ubestemt. Østre Landsret udtaler: »Ordene »eller på anden måde begår strafbar handling« forekommer for ubestemte, således at f.eks. fremsættelse af injurier efter straffelovens § 267 er omfattet. Hertil kommer, at ordene tillige omfatter hele særlovgivningen. Landsretten henstiller, at det præciseres, hvilke lovovertrædelser der sigtes til.« Justitsministeren har ikke ønsket at ændre ordlyden af bestemmelsen, hvorfor man kan frygte, at bestemmelsen vil blive meget vanskelig for retterne at håndtere.

Med hensyn til at åbne mulighed for anonyme vidner er der heller ikke under udvalgsbehandlingen fremkommet oplysninger, der kan begrunde et så afgørende brud med det grundlæggende retsprincip i de vestlige retsstaters om, at en anklaget skal have ret til at vide, hvem der vidner imod ham, for at han kan tilrettelægge sit forsvar, og for at sikre, at vidneudsagn ikke bliver brugt i personligt hævnøjemed. Dertil kommer, at Danmark, som det fremgår af svaret på udvalgets spørgsmål nr. 15, ville komme til at indtage en kedelig særstilling i forhold til størstedelen af de lande i den vestlige verden, der har retsstatsideen tilfælles. Og der er intet, der gør det sandsynligt, at kriminaliteten i Danmark skulle være af et sådant særligt omfang eller af en sådan særlig grovhed i forhold til disse lande, at det kan begrunde et så drastisk skridt mod svækkelse af retssikkerheden.

Endelig vender mindretallet sig også mod lovforslaget om, at retten kan afgøre, at tiltalte skal udtale sig, inden han har hørt alle vidneforklaringerne. Dels har en sigtet ingen pligt til at udtale sig overhovedet, dels er det af stor betydning for et forsvar, at den tiltalte kender alt det, han skal forsvare sig imod. Mindretallet er enig i det, der er baggrunden for lovforslaget, nemlig at det er både betænkeligt og beklageligt, hvis mange vægrer sig ved at vidne af angst for eventuelle repressalier. Derfor er det vigtigt med oplysning om, at vold mod og trusler om vold mod 'tilfældige' vidner er meget

sjældent forekommende, samt at der allerede i dag gives retten forskellige muligheder for at beskytte vidner.

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (S og RV), tiltrådt af et *mindretal* (SF):

Til titlen

1) Ordene »og retsplejeloven« udgår.

Til § 2

2) Paragraffen udgår.

Til § 3

3) *Stk. 2* udgår.

Til § 4

4) I paragraffen udgår »§ 1«, og i stedet indsættes: »Loven«.

Bemærkninger

Til nr. 1 - 4

Forslagsstillerne finder, at der knytter sig væsentlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder til en ordning, hvor der gives adgang til at føre vidner, uden at tiltalte skal gøres bekendt med vidnets identitet.

Forslagsstillerne har noteret sig, at det under udvalgsbehandlingen ikke er blevet godtgjort, at der i den praktiske retsanvendelse eksisterer et behov for at kunne føre anonyme vidner i den form, justitsministeren har foreslået i lovforslaget. Forslagsstillerne har ligeledes noteret sig, at ingen af de lande, vi normalt sammenligner os med på det retspolitiske område, tillader anvendelse af anonyme vidner.

Forslagsstillerne har bemærket, at rigsadvokaten har igangsat et arbejde med henblik på gennem administrative foranstaltninger at forbedre beskyttelsen af vidner, og forslagsstillerne ønsker i denne forbindelse at understrege, at vidner skal kunne komme til og fra retsbygningen og kunne opholde sig i retsbygningen uden at skulle passere eller være i rum med eventuelle tilhængere af tiltalte.

Dorte Bennedsen (S) Erling Christensen (S) Lise Hækkerup (S) Frank Jensen (S)
Holger Graversen (S) Karen Jespersen (S) Ebba Strange (SF) nfm. Gert Petersen (SF)
Sonja Albrink (CD) Grove (KF) fmd. Helge Adam Møller (KF) Inge Dahl-Sørensen (V)
Birthe Rønn Hornbech (V) Svend Aage Jensby (V) Tom Behnke (FP)
Niels Helveg Petersen (RV) Inger Stilling Pedersen (KRF)

Nogle af udvalgets spørgsmål til justitsministeren og dennes besvarelse heraf

Spørgsmål nr. 2:

»Der udbedes en oversigt over de domsafgørelser, efter hvilke der er afsagt dom på grund af trusler om vold eller vold mod vidner.«

Svar:

En sådan oversigt, der omfatter byretsdomme, findes ikke. Derimod indeholder Rigsadvokatens undersøgelse fra juli 1991 af udviklingen i praksis vedrørende strafudmåling i voldssager inden for normalområdet siden den skete ændring i 1989 af straffelovens voldsbestemmelser oplysning om samtlige landsretsdomme afsagt indtil omkring august 1990 om vold begået efter den 1. juli 1989. Redegørelsen, der blev sendt til Retsudvalget den 23. juli 1991, indeholder 2 domme om vold mod vidner. Disse sager drejede sig om:

1. 43-årig var tidligere straffet 12 gange for vold og i 1987 med fængsel i 3 år og 6 måneder for vold og narkotikakriminalitet. Nu gav han på en restaurant et vidne fra narkosagen knyt-næveslag med næsebrud til følge. Fængsel 1 år.

2. 31-årig var senest straffet i 1989 med fængsel i 3 år og 6 måneder for narkotikakriminalitet. Nu mødte han tilfældigt på gangen i arresten en kvinde, der havde vidnet i hans sag, og gav hende et knyt-næveslag i ansigtet – ingen skader. Fængsel 3 måneder.

Siden Rigsadvokatens undersøgelse er der offentliggjort to landsretsdomme. Således er der i Ugeskrift for Retsvæsen 1991 på side 587 gengivet en Vestre Landsrets dom, hvor den tiltalte blev fundet skyldig i trusler efter § 266, fremsat mod et vidne, da vidnet, der under en sag mod tiltalte havde afgivet vidneforklaring i byretten, var mødt op for at afgive vidneforklaring i landsretten. Tiltalte, der tidligere var dømt for vold (herunder tidligere vold mod vidnet) og trusler, blev idømt 40 dages fængsel, der også omfattede en mindre overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.

Endvidere kan der henvises til en Vestre Landsrets dom af 19. august 1991, gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1991, side 874. I denne sag blev den tiltalte idømt 30 dages ubetinget fængsel for trusler efter § 266 fremsat over for et vidne, der havde afgivet vidneforklaring i en voldssag mod tiltalte. Truslerne var blevet fremsat over for vidnet ca. 1 år efter, at der var afsagt endelig dom i voldssagen.

Østre Landsret har den 4. december 1991 afsagt en dom, hvor:

»En 32-årig mand T var ved byretsdom af august 1990 blevet idømt fængsel i 6 måneder for vold efter straffelovens § 245, stk. 1, og ved dom af september 1990 blev han idømt en fællesstraf af fængsel i 8 måneder for bl.a. tyveri og trusler efter straffelovens § 266.

Ved dommen af august 1990 blev tillige en mand D dømt for vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter under særdeles skærpende omstændigheder, begået mod bl.a. en mand F. Ud over F blev en mand V, i hvis lejlighed voldsforholdet havde fundet sted, afhørt i retten som vidne. D ankede dommen.

Nu blev T bl.a. fundet skyldig i trusler, idet han i oktober 1990 pegede på V med en pistol. Senere i samme måned fremsatte T trusler mod F om, at denne ville blive slået ihjel, hvis han ikke ændrede forklaring i landsretten under sagen mod D, berammet til november 1990.

Byretten idømte T fængsel i 60 dage for forsøg på medvirken til falsk forklaring efter straffelovens § 158, jf. § 21, og trusler efter § 266.

Landsretten forhøjede under hensyn til karakteren af lovovertrædelsen i forholdet vedrørende F straffen til fængsel i 4 måneder.«

Derudover har Justitsministeriet kendskab til, at retten i Ålborg den 25. november 1991 har afsagt dom, hvor en tiltalt (29 år), der var medlem af en rockergruppe, havde fremsat trusler mod en servitrice, der havde afgivet forklaring til politiet i en voldssag mod flere medlemmer af en rockergruppe. Byretten idømte T fængsel i 4 måneder for trusler efter § 266 og

for forsøg på medvirken til falsk forklaring ved at forsøge at få vidnet til at forklare, at hun ikke kunne huske noget om begivenhedsforløbet.

Endelig har Justitsministeriet kendskab til, at der for tiden i Østre Landsret verserer en ankesag vedrørende bl.a. forsøg på ulovlig tvang over for et vidne.

Spørgsmål 15:

»I fortsættelse af besvarelsen af spørgsmål 1 og Rigsadvokatens notat, jf. bilag 9, ønskes oplyst, hvilke ordninger til beskyttelse af vidner der findes i Tyskland, Frankrig, England, Belgien og Holland, samt om Holland har indført nye regler i lyset af dommen i Kostovski-sagen.«

Svar:

I forbindelse med besvarelsen den 17. december 1991 af Retsudvalgets spørgsmål nr. 46, 47, 70 og 106 (Alm. del - bilag 35, 92 og 170) tilkendegav Justitsministeriet, at man i tilknytning til lovforslaget om vidnebeskyttelse gennem Udenrigsministeriet ville iværksætte en nærmere undersøgelse af de aktuelle regler vedrørende anonyme vidner i de nordiske og europæiske lande.

Af de indtil nu modtagne svar, der vedlægges, fremgår bl.a. følgende vedrørende de enkelte landes lovgivning på området:

Tyskland: Efter tysk ret er der ikke adgang til at føre anonyme vidner. Derimod er der mulighed for hemmeligholdelse af et vidnes bopæl, såfremt der skønnes behov herfor. Efter det oplyste foregår der for tiden overvejelser om indførelse af adgang til anonym vidneførelse.

England: I foråret 1990 er der gennemført en regel, hvorefter et vidnes adresse ikke længere skal fremgå af rapportmaterialet. Om adgangen til hemmeligholdelse af et vidnes identitet har den danske ambassade i London henvist til sin tidligere indberetning af 14. oktober 1988, der ligeledes vedlægges. Det fremgår heraf, at der efter engelsk ret består en begrænset adgang til anonym vidneførelse.

Holland: Efter det oplyste har den hollandske justitsminister den 6. januar 1992 indsendt lovforslag til Andetkammeret (parlamentet) om anvendelse af anonyme vidner under visse nærmere angivne kriterier og om deres beskyttelse i straffesager. Af en tidligere indberetning af 11. oktober 1988 fra den danske ambassade i Holland, der vedlægges, fremgår, at spørgsmålet om anonyme vidneforklaringers tilladelighed beror på retspraksis. Der eksisterer således i hollandsk ret ikke et forbud mod anonym vidneførelse.

I *Sverige, Norge, Island, Finland, Frankrig, Italien, Spanien, Irland, Grækenland, Østrig* og *Canada* er der ikke adgang til anonym vidneførelse.

Australien: Efter australsk ret er det muligt at hemmeligholde et vidnes identitet for tiltalte, men den tiltalte har altid ret til at være til stede i retten under afhøringen af vidnet og kan således gøre sig bekendt med vidnets udseende.

Det tilføjes, at Justitsministeriet på nuværende tidspunkt ikke har modtaget oplysninger om retstilstanden i Belgien. Når disse og eventuelle yderligere oplysninger om udenlandsk ret på dette område foreligger, vil de blive sendt til Retsudvalget.